

μήν πειράζης τὰ προικιά,
θὰ σοῦ κάμωμε χρυσά,
λόχρυσά κι δλάργυρα·
θὰ σοῦ δώσωμε γαμπρό,
νὰ παντρευτῇς, νὰ σπιτωθῇς,
νὰ γίνῃς νοικοκυροῦλα,
νὰ μὴν τρέχῃς πιά 'ς τὴ ροῦγα.

ΚΑΡ. ΜΠΩΝΤΕΛΛΙΡ

ΜΙΚΡΑ ΠΕΖΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

VIII

Ο ΣΚΥΛΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΜΠΟΥΚΑΛΑΚΙ

«— Ὁμορφό μου σκυλί, καλὸ μου σκυλί, ἀγαπημένο μου σκυλάκι, σίμωσε κ' ἔλα νὰ μυριστῇς μιὰ ἐξοχή μυρουδιά ἀγορασμένη ἀπὸ τὸν καλύτερο πωλητὴ μυρουδιῶν τῆς χώρας».

Καὶ τὸ σκυλί, σειδώντας τὴν οὐρά, ποῦ, θαρροῦ, στὰ φτωχὰ αὐτὰ ζῶα, εἶναι σημάδι ἀνάλογο μὲ τὸ γέλιο καὶ τὸ χαμόγελο, σιμώνει καὶ βάνει περὶ ἑαυτοῦ τὴν ὀγρὴ μυτίτσα τοῦ ἀπάνου στὸ ξεβουλωμένο μπουκαλάκι· ἐπειτα, ἀποτραβιζόμενο ἄξαφνα μὲ τρόπο, μὲ γαβγίζει σάμπως νὰ θέλῃ νὰ μὲ κατηγορήσῃ.

«— Ἀ! ἄθλιο σκυλί, ἀνίσως σοῦ δῖνα μιὰ σκούλα κοπριές, θὰ τίς μυρίζουσιν μὲ χαρὰ κ' ἴσως θὰ τίς ἔχωρτες. Ἔτσι, κ' ἐσύ, ἀνέχεις σύντροφος τῆς λυπημένης μου ζωῆς, μοιάζεις μὲ τὸ κοινόν, ποῦ δὲν πρέπει νὰ τοῦ παρουσιάζουμε εὐγενεῖς μυρουδιές, παρὰ ἀκαθαρσίες προσεχτικὰ διαλεγμένες».

XXXIV

ΤΩΡΑ!

Ἐκατὸ φορές ὡς τὴν ἡμέραν εἶχε βγῆ, περιχαρὸς ἢ λυπημένος, ἀπὸ τὴν ἀπέραντη αὐτὴ λεκάνη τῆς θάλασσας, ποῦ τὰ κρογιάλια τῆς μόλις ξανοίγονταν· ἑκατὸ φορές ξαναθυβίστηκε στὸ ἀπέραντο λουτρό τοῦ δειλινοῦ. Ἀπὸ πολλὰς μέρες μπορούσαμε νὰ θεωροῦμε τὸ ἄλλο μέρος τοῦρανοῦ καὶ νὰ διαβάσουμε τὸ οὐράνιο ἀλφαριθμητὶ τῶν ἀντίποδων. Καὶ καθένas ταξιδευτὴς ἀναστέναν καὶ μουρμουρίζε. Μποροῦτε νὰ πῇ κανένας ὅτι τὸ σίμωμα τῆς

να τὸ τελευταῖο θάνατο στὴ γῆ, τὸ σῶσιμο τῆς ζωῆς, τὴν ἐρήμωση τοῦ παντός. Ἐννοεῖται μὲ μιὰ διαφορὰ: ἐνὸς στὸ ρούσσο καὶ στὸ ρουμάνο, στὸ Μπαρτίνσκι καὶ στὸν Ἑμινέσκου, περνᾷ ἓνας καταφανὴς πεσσιμισμός, θρημμένος ἀπὸ τὸ Σοπενχάουερ, τὸν ἀγαπημένο φιλόσοφο τῶν εὐρωπαϊκῶν τῆς ἀνατολῆς, ὁ ἑλληνας, ὁ Προβελέγγιος, γινέται νὰ μπάσῃ μέσα μιὰ ἐξιλεωτικὴ στιγμή στὴ μορφὴ ἐνὸς τελευταίου ἐρωτικοῦ ζευγαριοῦ:

Τὰ ὄρη πέφτουν σωροβολισμένα
μ' ἓνα κουφὸν ἀντίλαλο στὴ σφαῖρα,
τὰ δέντρα, τὰ χορτάρια σπαχτωμένα,
ἓνα πουλὶ δὲν σχίζει τὸν ἀέρα.

Καὶ μέσ' στὸ γάλακμά μέσ' στὴν ἀντροχά
ἀγκαλιασμένοι στίκουνε δυὸ νέοι,
κοιτάζονται, φιλοῦνται μὲ λαχτῆρα
καὶ ξεψυχοῦν στὸν κόσμον τελευταῖοι.

Ὁ ρούσσος ὅμως, ὅπως κι ὁ ρουμάνος μὲς ἀφίχονται χωρὶς αὐτὸ τὸ ἐξιλεωτικὸ τέλος, ἂν καὶ μὲς ἀποζημιώνει ὁ τελευταῖος τουλάχιστο μὲ τὴν ποιητικὴ ὁμορφιὰ τοῦ δράματός του ἀπέναντι στὸν καθαρὰ ἀφερεμένο συλλογισμό τοῦ ρούσσου. Ἔτσι τραγουδεῖ

γῆς ξαγρόνους τὸν πόνο τους. «Πότε λοιπόν», ἔλεγαν, αἰθ' πάψουμε νὰ κοιμούμαστε ὕπνο ἀνατιναζόμενο ἀπὸ τὸ κύμα καὶ ταραζόμενο ἀπὸ τὸν ἀνεμο, ποῦ ροχαλίζει δυνατότερα ἀπὸ ἐμᾶς; Πότε θὰ μπορέσουμε νὰ χωνέψουμε σ' ἀκίνητο κάθισμα»;

Ἦταν ἐκεῖ ὅσοι συλλογίζονταν τὴ γωνιά τους, ὅσοι θυμούνταν μὲ λύπη τίς ἀπιστες κι ἄχαρες γυναικὲς τους καὶ τίς φωνακλάδικες γέννες τους. Ὅλοι ἦταν τόσο ξεστρελλαμένοι μὲ τὴν εἰκόνα τῆς ἀθώρητης γῆς, ποῦ θάτρωγαν, πιστεύω, χορτάρια μὲ περισσότερο κι ἀπὸ τὰ ζῶα συνέπαρμα.

Τέλος φάνηκε κάποιον ἀκρογιάλι· κ' εἶδαμε, σιμόνοντας, ὅτι ἦταν γις μεγαλόπρεπη, ἀστραφτερή. Φαίνονταν ὅτι οἱ μουσικὲς τῆς ζωῆς ξέφευγαν ἀπὸ αὐτὴ μ' ἀβέβαιο μουρμουρίσμα κι ὅτι ἀπὸ τίς ὀχτιές αὐτῆς, πλούσιες σὲ κάθε λογῆς πρασινάδα, σκορπιούνταν ἴσαμε πολλὰ μίλια γλυκιὰ εὐωδιὰ λουλουδιῶν καὶ καρπῶν.

Ἀμέσως καθένas ἐγίνε χαρούμενος, καθένas ἀπαρνήθηκε τὴν κκοκαρία του. Ὅλα τὰ μαλώματα λησμονήθηκαν, ὅλα τὰ δίκαια ποῦκανεν ὁ ἓνας στὸν ἄλλονα συχωρέθηκαν· οἱ συμφωνημένες μονομαχίες σβύστηκαν ἀπὸ τὴ θύμηση κ' οἱ ἐχτρητες χαθῆκαν σὰν καπνοί.

Μονάχα ἐγὼ ἤμουν λυπημένος, ἀνεξήγητα λυπημένος. Παρόμοιος μὲ παπὰ ποῦ τοῦ παίρνουν τὴν ἐρωσὶν του, δὲν μπορούσα δίχως πίκρα σπαραχτικὴ νὰ χωριστῶ ἀπὸ τὴ θάλασσ' αὐτὴ, τόσο φοβερὰ γητεύτρα, ἀπὸ τὴ θάλασσ' αὐτὴ ποῦ τόσο ἀτέλειωτα ἔλλαζε στὴν τρομαχτικὴ τῆς, ἐπλόττητα καὶ ποῦ φαινόταν ὅτι κλειοῦσε μέσα τῆς καὶ παρουσίαζε μὲ τὰ παιγνίδια τῆς, τὰ φερσίματά τῆς, τοὺς θυμούς τῆς καὶ τὰ χαμόγελά τῆς, τίς ιδιοτροπίες, τίς ἀγωνίες καὶ τίς ἀφαιρημάρες ὅλων τῶν ψυχῶν ποῦ ἔζησαν, ποῦ ζοῦν καὶ ποῦ θὰ ζήσουν.

Ἀποχαιρετῶντας τὴν ἀσύγκριτη αὐτὴ ὁμορφιά, ἐνοιῶθα τὸν ἑαυτοῦ μου περίλυπο ὡς στὸ θάνατο καὶ γιὰ τοῦτο, ὅταν καθένas ἀπὸ τοὺς συντρόφους μου εἶπεν: «Ἐπὶ τέλους!» ἐγὼ δὲν μπόρεσα νὰ φωνάξω παρὰ: «Τώρα!»

Κι ὅμως ἦταν ἡ γῆ, ἡ γῆ μὲ τοὺς θόρυβούς τῆς, τὰ πᾶθη τῆς, τίς ἀνάπαφές τῆς, τὰ πανηγύρια τῆς· ἦταν μιὰ γῆς πλούσια καὶ μεγαλόπρεπη, γιομάτη ὑπόσχεσεις, ποῦ μὲς ἔστειλε μυστηριώδικα εὐωδιὰ ρόδου καὶ μόσκου, κι ὅπουθε οἱ μουσικὲς τῆς ζωῆς μὲς ἐρχόντανε σὰν ἐρωτικὸ ψιθύρισμα.

ὁ Ἑμινέσκου:

Εἶν' ὁ ἥλιος κουρασμένος καὶ τὸ φῶς του στενεμένο, μιὰ πληγὴ ποῦ σταζει αἷμα μὲς τὴ νύχτα τῶν σὺ-
|γνέφων.

Στὸ διάστημα σαλεύουν οἱ πλανῆτες παγωμένοι π' ἀπ' τὸ φῶς κι ἀπὸ τὸ δένδρο τοῦ ἰσχυροῦ τοῦ ἡ-
|λιου ξεφύγαν.

Μὲ τὰ θέμιλα τοῦ κόσμου πέρτουν σὲ βάθος σκο-
|τάδι.

ἂν καὶ σπέρνει γλωμὰ φύλλα τὸ σπινθήρισμα τῶν
|ἀστέρων.

Ὁ νεκρὸς καιρὸς σὲ λίγο ἄπειρος τὰ μέλη ἀπλώνει, στὸν ἀκίνητο ὅμοιο χῶρο σὲ αἰωνιότη ἀλλάζει.

Καὶ βουδὸ τὸ πᾶν βυθαίει στῆς ἀνυπαρξίας τῆς νύ-
|χτας:

Μ' αὐτοεξίλασμό τῶν κόσμων ἔρχει πάλι ἡ αἰώνια
|εἰρήνη.

Ἡ κυρία ιδέα ὅμως, τῆς καταστροφῆς τοῦ κόσμου, εἶναι καὶ στοὺς τρεῖς ποιητὲς ἡ ἴδια καὶ ἀμφιβάλλω ἂν πρέπει νὰ τὴν ἀποδώσουμε μονάχα στὴν ἐπίδραση τοῦ Σοπενχάουερ, ἢ νὰ παραδεχθῶμε μὲλλον πῶς ριζώνει σὲ κάποια κοινὴ ψυχικὴ συμφωνία

XXXV

ΤΑ ΠΑΡΑΘΥΡΑ

Ὅποιος ἀπόξω κοιτάζει ἀνάμεσα ἀπὸ ἀνοιχτὸ παράθυρο δὲ βλέπει ποτὲ τόσα πράγματα, ὅσα βλέπει κείνος ποῦ κοιτάζει ἐνὰ κλειστὸ παράθυρο. Τίποτα δὲν εἶναι πιο βαθύ, πιο μυστηριώδες, πιο γόνιμο, πιο σκοτεινόν, πιο λαμπρὸν ἀπὸ ἐνὰ παράθυρο φωτιζόμενο ἀπ' τὸ καντήλι. Ὅ,τι μπορεῖ νὰ ἰδῇ κανένας στὸν ἥλιο εἶναι πάντα λιγότερο ἐνδιαφερόντως ἀπὸ κείνο ποῦ γίνεται πίσω ἀπὸ ἐνὰ τζάμι. Μέσα στὴ μαύρη ἢ φωτισμένη αὐτὴ τρύπα ζῇ ἡ ζωὴ, ὀνειρεύεται ἡ ζωὴ, ὑποφέρει ἡ ζωὴ.

Πέρα ἀπὸ τίς ἀοριστες τῶν σπιτιῶν βλέπω μιὰ ὄριμη γυναικί, ξαρωμένη πιά, φτωχιά, πάντα γεμάτη ἀπάνου σὲ κάτι καὶ ποῦ δὲ βγαίνει ὅζω ποτέ. Μὲ τὴ θωριά τῆς, μὲ τὸ ντύσιμό τῆς, μὲ τὸ χερσὶνὸν τῆς, μὲ τὸ τίποτα σχεδὸν ξανάπλασα τὴν ἱστορίαν τῆς γυναικίς αὐτῆς ἢ καλύτερα τὸ παραμῦθον τῆς, καὶ καμιά φορά τὸ δηγμένο στὸν ἑαυτοῦ μου κλαίγοντας.

Ἄν ἦταν κανένας φτωχὸς γέροντας, θὰ ξανάπλαθα τὸ παραμῦθον τοῦ μὲ τὴν ἴδια εὐκολία.

Καὶ πλαγιάζω περὶ ἑαυτοῦ γιὰ τὴν ἐξήγησιν κ' ὑπόθεσιν μὲ τοὺς ἄλλους ὅπως μὲ τὸν ἴδιον ἐμένα.

ἴσως θὰ μοῦ πῇτε: «Ἐἴσαι βέβαιος ὅτι τὸ παραμῦθον αὐτὸ εἶναι ἡ ἀλήθεια»; Τί μὲ μέλει ποῖα μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ πραγματικότης βαλμένη ὅζω ἀπὸ μένα, ἀφοῦ μὲ βόηθησε νὰ ζήσω, νὰ νοιώσω ὅτι ὑπάρχω κι ὅ τι εἶμαι;

Μετάφρ. ΤΙΜΩΝΑ

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΜΟΛΙΒΟΥ

(Μιτυλήνης)

Ζ'

Εἴταν ἓνας βασιλεὺς κ' εἶχε τρεῖς κόρες. Οἱ δουλιές του ὅμως δὲν πηγύναν ὅμπρος. Φωνάζει λοιπὸν τοὺς σοφούς καὶ τοὺς μάγους ποῦ εἶταν τότε, καὶ τοὺς ρωτᾷ τὴν αἰτία. Τοῦ εἶπαν αὐτοί. Πήγαινε νὰ δῇς τὴ νύχτα πῶς κοινοῦνται τὰ παιδιὰ σου. Ἐπῆγε τὸ βράδυ αὐτός, τὰ εἶδε, ἡ μεγάλη τὰ εἶχε ἀνοιχτὰ τὰ χέρια τῆς. Ἡ δευτέρη σταυ-

ποῦ ἐξηγεῖται ἀπὸ τὸ πλησίασμα τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς ἐρημοτικῆς διαθέσεώς τῆς.

Ἄν στὴν παράτησίν μας περιορισθῶμε σχεδὸν ἀποκλειστικὰ στὴ φιλολογία τῆς Ρουσίας καὶ τῶν βαλκανικῶν λαῶν καὶ μόνο ὅπου τὸ ἔφερε ἡ περίστασις περιλάβαμε τὴν πολωνικὴν, ἐνῶ καὶ αὐτὴ ὅπως καὶ ἡ τσεχικὴ καὶ ἡ οὐγγαρέζικη φιλολογία ἀποτελοῦν μέρος τῆς σειρᾶς ποῦ χαρακτηρίσαμε μὲ λίγα, αὐτὸ προέρχεται ἀπὸ τὸ ὅτι ἡ πνευματικὴ ζωὴ τῶν πολωνῶν, τῶν τσεχῶν καὶ τῶν οὐγγαρέζων δὲν εἶχε στὸν ἴδιον βαθμὸ ἀνατολικὴν ἐννοιαστὴν χαραχτῆρα ὅπως ἡ πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ τους ζωὴ. Πνευματικῶς μῆλκεν μᾶλλον στὴ σφαῖρα τοῦ λατινο-δυτικοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ—ἀφοῦ εἶναι καὶ δυτικὸν στὸ θρησκευμα—καὶ παρουσιάζουν ἐνὰ ἐκτακτὰ διδακτικὸν παραδειγμα λαῶν ποῦ ἐνῶ ἀπὸ τὴν κατὰ γωγὴν τοὺς ἀνήκουν στὴν ἀνατολή, ὡς τόσο ἀπομακρύνθηκαν ἀπ' αὐτὴ καὶ πλησίασαν στὴ δύση, ἐστὶν καὶ ἂν δὲν συγχωνεύθηκαν μ' αὐτὴν. Λίγες ἀκόμα παρατηρήσεις γι' αὐτοὺς καθὼς γιὰ τίς συνέπειες γιὰ τὴ φιλολογία, τὴ δική τους ὡς κ' ἐκείνη τῶν εἰδικῶν ἀνατολικῶν λαῶν.

Εἶδαμε πῶς οἱ ὁμοιότητες μεταξὺ τῶν διαφόρων ὁρθόδοξων λαῶν ἦταν διπλῆς φύσεως: ἀναγόμεναι στὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ ἢ ψυχολογικῆς ἐκείνης ἐπι-